

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNE VERİLEN İLK YARDIM EĞİTİMİNİN BİLGİ DÜZEYİNE ETKİSİ

Betül BAKIR*

Candan ÖZTÜRK**

Özet

Bu çalışma, ilköğretim öğrencilerine verilen ilk yardım eğitiminin bilgi düzeyine etkisini incelemek amacıyla yapılmış, yarı deneysel bir çalışmadır.

Araştırmanın örneklemini Millî Eğitim Bakanlığı Başöğretmen Atatürk İlköğretim Okulu ve Asil Nadir İlköğretim Okulu yedinci sınıfına devam eden 90 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen ve uzman görüşü alınan İlk Yardım Soru Anketi kullanılmıştır.

Öğrencilere iki saatlik (90 dakika) ilk yardım eğitim programı uygulanmıştır. Veriler eğitimden önce, eğitimden iki hafta sonra ve eğitimden iki ay sonra olmak üzere aynı anket ile üç kez toplanmıştır. Elde edilen veriler, bilgisayarda tekrarlı ölçümlerde varyans analizi testi uygulanarak değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin eğitim öncesi ilk yardım bilgi puanlarının ortalaması 51.3 ± 10.8 , eğitimden iki hafta sonraki ilk yardım bilgi puanlarının ortalaması 73.7 ± 13.8 , eğitimden iki ay sonraki ilk yardım bilgi puanlarının ortalaması 69.9 ± 14.8 'dir. Tekrarlı ölçümlerde tek yönlü varyans analizi sonucunda, üç ölçüm arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Anahtar Sözcükler: İlk yardım, ilk yardım eğitimi, okul sağlığı, okul hemşireliği, ilköğretim öğrencisi

Giriş

Gelişmekte olan ülkelerde, sanayileşmenin ilerlemesi ve motorlu taşıt araçları kullanımının yaygınlaşmasına bağlı olarak kazalar ve bunlara bağlı yaralanma sayısı artmaktadır. Kazaların bir ölüm ve yaralanma nedeni olarak önemi, başta çocuklar olmak üzere gençler ve yaşlılar arasında artış göstermektedir (Sağlık Hedefleri 2000).

Kazalar ülkemizde 0-4 yaş grubu çocuk ölümleri arasında beşinci sırada ve 5-14 yaş grubunda ise ölümlerin % 50'sini oluşturarak birinci sırada yer almaktadır (Güler ve Çobanoğlu, 1994; Kiran vd., 2001). Okul çağı döneminde, çocuğun bağımsızlığının artması, akran baskısı, fiziksel aktivitelerdeki değişiklikler, tedbirli olmayış gibi etmenlerden dolayı kazalar bu çağın önemli sağlık sorunlarından birini oluşturmaktadır (Öztürk vd., 2004; Pekcan, 1997).

Öztürk ve arkadaşları (2004), ilköğretim öğrencilerinin % 25'inin trafik kazası, % 23,6'sının ev kazası, % 11,2'sinin okul kazası geçirdiğini belirlemiştir.

* Aşr. Gör.; Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD

* Yard. Doç. Dr.; Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD

Çocuklarda ve adölesanlarda yaralanmaların yaklaşık %33-50'si düşmelere ve spor faaliyetlerine bağlı olarak okullarda oluşmaktadır. Okul çağı çocuklarında en sık görülen yaralanmalar; kırıklar, kesikler, burkulmalar ve kanamalardır (Baysal, 2003; Yıldız, 2001; Abernethy vd., 2003; Kılıç, 1993; Özcebe vd., 2001; Williams vd., 2001; İnanç, 2001).

Kazalar, yaralının kendi kendine müdahale edebileceği türden olabileceği gibi, büyük bir kısmı ilk yardım olarak isimlendirilen ve başka bir kişinin yardımını gerektirecek türden olaylardır. Kazalarda ölümlerin % 10 kadarının ilk 5 dakikada, % 50 kadarının ise ilk 30 dakikada olduğu bilinmektedir. Bu nedenle kaza halinde yaralıya yapılan doğru ilk yardım uygulamaları yaşam kurtarıcı olmaktadır (Bakar vd., 2002; Ege, 1999).

Yaralanmalarda ölümlerin bilinçli ilk yardımla %15-18, süratli ve bilgili acil yardım (Telekomünikasyon, Kurtarma, Ambulans, ve Hastane Acil Yardım Hizmetleri) ile % 20-25 azalacağı ileri sürülmektedir (T.C. Sağlık Bakanlığı Çalışma Raporları, 1992; Hazinski vd., 2004).

Epidemiyolojik bir olay olan kaza ve felaketlerin, neden olduğu ölüm ve sakatlanmayı azaltmak için 4-E sistemi geliştirilmiştir. Bu sisteme göre;

1. Education (**Eğitim**)
2. Engineering (**Teknik ve Yapısal Koşulların Düzenlemesi**)
3. Enforcement (**Yasal Düzenleme ve Denetim**)
4. Emergency Care (**Acil Bakım**) ve First Aid (**İlk Yardım**), dir.

Bunların dördü de çok önemlidir, fakat en önemlisi eğitimidir. Çünkü kurallara, düzenlemelere, ilk ve acil yardım uygulamalarına uyum sağlamak için kişinin ve toplumun eğitimi ilk kuraldır (T.C. Sağlık Bakanlığı Çalışma Raporları).

Okullar, özel bir sosyal ve fizik çevrede ve uygun öğrenim ortamı içinde çocukların yetişmesini, gelişmesini ve geleceğe hazırlanmasını sağlayan kuruluşlardır. Okul sağlığı hizmetleri, okul sistemi içerisinde öğrencilerin, öğretmenlerin ve okul personelinin sağlığının korunmasına ve geliştirilmesine yönelik tüm uygulamaları kapsar (Akın vd., 2000; Croghan ve Johnson, 2004 Hohenhaus, 2001). İlk yardım da okul sağlığı hizmetleri kapsamında yapılması gereken etkinlikler arasında yer almaktadır.

Okul sağlığı hizmetleri genellikle üç ana bölümden oluşmaktadır.

- 1) Güvenilir ve sağlıklı bir okul çevresi-ortamı
- 2) Sürekli ve etkili bir sağlık eğitimi
- 3) Öğrencilere ve okul çalışanlarına sağlık hizmeti sunma (Öncel, 1999; Wainwright ve Thomas, 2000).

Okul sağlığı hemşiresi çocuklara sağlıklı yaşam davranışlarını benimseten, hastalık, kaza, konjenital kusurlar ve psikososyal uyum sorunlarında ihtiyaçlarına cevap veren ve çocukların sağlığını korumak ve yükseltmek için sağlık eğitimi uygulayan önemli kişidir. Okullarda sağlık eğitiminin amacı çocuğun okul öncesi dönemde edindiği olumlu sağlık bilgi, tutum ve davranışlarını desteklemek ve olumsuz ve yetersiz olanları değiştirmektir (Öncel, 1999).

Okul dışı kazaların azaltılması, öğrencinin bu konudaki sağlık eğitimine, okulda ve okul çevresinde gerekli önlemlerin alınmasına bağlıdır. Okul içi kazalar ve acil durumlar için ise okulda ilk yardım olanakları bulunmalı ve öğrenciler ilk yardım konusunda bilgilendirilmelidir.

Öğrenciler öğrenmeye ve kişilik biçimlenmesine açık olduklarından, onlara doğru davranış kazandırabilme yetişkinlerin davranışını değiştirmekten daha kolaydır. Okul devresi, çocuklarda alma ve etkilenme devresidir, bu dönemde iyi bir sağlık eğitimi verilirse sağlık konusunda bilinçli bir toplumun yetişmesi de sağlanabilir.

Okul çağı çocuklarının ilk yardım konusunu anlamada ve kavramada çok yetenekli oldukları tespit edilmiştir (Uray vd., 2003).

Yapılan birçok araştırma ilköğretim öğrencilerinin, ilk yardım bilgilerinin yetersiz olduğunu ve eğitimle bilgi düzeylerinin arttığını göstermiştir (Tauscher, 1996; Frederick vd., 2000; Lubrano vd., 2005; Engeland vd., 2002).

Akın ve arkadaşlarının (2000) Ankara’da beş ilköğretim okulunda sağlık uygulamalarının değerlendirildiği çalışmada kazalarda ilk müdahaleyi yapmak üzere ilk yardım eğitimi almış kimsenin bulunmadığı ve ilk yardım ve ergenlik dışında diğer sağlık konuları hakkında tüm okullarda bilgi verildiği ifade edilmiştir. İlk yardım ve ergenlikle ilgili bilgi verilmesindeki eksiklik, öğretmenlerce, hem bu konulardaki bilgilerinin yetersizliğine, hem de bunları nasıl anlatacaklarını bilmemelerine bağlanmıştır.

Bakar’ın (2001) 6, 7 ve 8. sınıfta okuyan ilköğretim öğrencilerinin ilk yardım konusundaki eğitim ihtiyacını belirlediği çalışmasında öğrencilerin ilk yardım konusunda bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Vaizoğlu vd. (2003) ilköğretim öğrencilerinin temel ilk yardım bilgi düzeyini iki farklı soru tekniği ile değerlendirdiği çalışmada, her iki grupta da ilk yardım bilgi düzeyinin çok düşük olduğu saptanmıştır.

Birey, aile ve ülke için fiziksel, psikolojik ve sosyo ekonomik birçok sorunu beraberinde getiren olaylar zincirini kırmanın en etkin yolu eğitimden geçmektedir. Bu gün “Acil Bakım” sorununu kısmen halletmiş ülkelerde, ilköğretim döneminden başlayarak verilen ilk yardım ve sağlık eğitimi programlarının, beklenmeyen olaylar sonucunda görülen yaşamsal tehdit insidansını aşağı çekmedeki rolü büyüktür (<http://www4.gantep.edu.tr/~da23635/egitim>). Bu çalışmanın da ülkemizde aynı amaca hizmet edeceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerine verilen ilk yardım eğitiminin bilgi düzeyine etkisini incelemektir.

Araştırmanın Hipotezi

H: Öğrencilerin eğitim öncesi bilgi düzeyi ile eğitimden iki hafta ve iki ay sonrası ilk yardım bilgi düzeyinde fark yoktur.

Yöntem

1. Araştırmanın Şekli

Araştırma ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerine verilen ilk yardım eğitiminin etkinliğini incelemek amacıyla yarı deneysel olarak yapılmıştır. Bu çalışmada yarı deneysel yöntemlerden biri olan “Tek Grupta Ön Test-Son Test Modeli” kullanılmıştır (Aksayan ve Emiroğlu; 2002).

2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Araştırma Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Başöğretmen Atatürk İlköğretim Okulu ve Asil Nadir İlköğretim Okulu’nda yapılmıştır. Araştırmacıların görev yap-

tıkları üniversitenin bulunduğu İzmir ili, Balçova ilçesinde yer alan bu okullar, üniversite – belediye işbirliğini arttırmak ve bu bölgeye hizmet vermek amacıyla tercih edilmişlerdir.

Başöğretmen Atatürk İlköğretim Okulu'nda 2004–2005 öğretim yılı toplam öğrenci sayısı 423 ve öğretmen sayısı 30'dur. Asil Nadir İlköğretim Okulu'nda toplam öğrenci sayısı 580 ve öğretmen sayısı 26'dır. Balçova Belediyesi'nden elde edilen bilgilere göre her iki okul da orta sosyo ekonomik düzeyde olan öğrencilerin bulunduğu bir okuldur.

3. Araştırmanın Örnekleme

Millî Eğitim Bakanlığı Başöğretmen Atatürk İlköğretim Okulu ve Asil Nadir İlköğretim Okulu yedinci sınıf öğrencileri araştırma kapsamına alınmış ve örneklem seçmeye gidilmemiştir. Bu yaş (7-8. sınıf) dönemi çocuklarda soyut düşüncenin başladığı, çevrelerini farklı açılardan gördükleri, formal, mantıksal düşünmenin geliştiği bir dönem olduğu için tercih edilmiştir. Sekizinci sınıfların liselere giriş sınavına (LGS) hazırlanacakları düşünülerek yedinci sınıflar araştırma kapsamına alınmıştır. Öğrenciler 6. sınıfta haftada bir saat olmak üzere müfredat programında yer alan trafik ve ilk yardım dersini almışlardır.

Başöğretmen Atatürk İlköğretim Okulu'nda iki yedinci sınıf mevcut olup, her iki sınıfta toplam 33 öğrenci yer almaktadır. Sınıflar 16 ve 17'şer öğrenciden oluşmaktadır. Asil Nadir İlköğretim Okulu'nda ise üç tane yedinci sınıf mevcut olup toplam 95 öğrenci yer almaktadır. Sınıflar 31-32 öğrenciden oluşmaktadır. Her iki okuldaki toplam yedinci sınıf öğrenci sayısı 128 dir.

Eğitim öncesi, eğitim sonrası bilgi ölçmeye yönelik anketlerin ve eğitim programının uygulandığı günlerde okulda olan, anketi doldurmayı kabul eden ve her üç formu eksiksiz dolduran 90 (% 70) öğrenci çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Yapılan güç analizinde örneklemin gücü % 100 olarak belirlenmiştir.

4. Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri

Bağımlı Değişkeni: Öğrencilerin ilk yardım bilgi puanı ortalaması araştırmanın bağımlı değişkenidir.

Bağımsız Değişkeni: Öğrencilere verilen ilk yardım eğitimi araştırmanın bağımsız değişkenidir.

5. Araştırmanın Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama formu olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen ve uzman kişilerin görüşleri alınarak oluşturulan anket formu kullanılmıştır. Anket örneklem grubuna uygulanmadan önce, farklı bir okulun yedinci sınıfındaki 20 öğrenciyle ön çalışma yapılmış ve gerekli düzenlemelerden sonra kullanımına karar verilmiştir.

Uygulanan anket formu iki bölümden oluşmaktadır.

1. Bölüm: Bu bölümde tanımlayıcı bilgilerle ilgili sorular yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş, cinsiyet, ilk yardım eğitimi alma durumu ve ilk yardım eğitiminin nereden/ kimden alındığı bilgilerini ortaya çıkaran dört sorudan oluşmaktadır.

2. Bölüm: Bu bölüm ilk yardım bilgi düzeyini ölçen sorulardan oluşmaktadır. Toplam 25 soru yer almaktadır.

Her soruya 4 puan verilerek ölçek 100 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Puanın yüksek olması bilgi düzeyinin arttığını göstermektedir.

6. Araştırmanın Uygulanması

Öğrencilerin ilk yardım bilgi düzeylerini belirlemek, ilk yardım eğitiminin sonuçlarını yorumlamak ve zamanla oluşan değişikliği ölçmek için ilk yardım bilgi düzeyleri üç kez değerlendirilmiştir. İlk yardım bilgisini değerlendiren ilk test (ön test) eğitimden önce uygulanmış ve ilk değerlendirmeyi takiben ilk yardım konusunda eğitim verilmiştir. İkinci test eğitimden iki hafta sonra ve üçüncü test eğitimden iki ay sonra olmak üzere aynı form ile uygulanmıştır.

7. Öğrencilere Verilen Eğitimin İçeriği

Öğrencilerin ilk yardımla ilgili genel bilgiler, kanamalarda, kırıklarda, yanıklarda, elektrik çarpmasında, zehirlenmelerde, hayvan ısırması ve sokmalarında, uzuv (organ) kopmasında, göze yabancı cisim kaçmasında, donmalarda, sıcak (güneş) çarpmasında ve solunum yoluna yabancı cisim kaçmasında ilk yardım konularındaki bilgilerini geliştirmeyi amaçlayan eğitim programı konuyla ilgili literatüre dayalı olarak ve uzman görüşleri alınarak hazırlanmıştır.

Eğitimler dershane ortamında her sınıfta ayrı ayrı ikişer ders saatinde (90 dakika) verilmiştir. Eğitim sırasında, ilk yardım malzemeleri, asetat ve tepegöz gibi eğitim materyalleri kullanılmıştır. Ayrıca her sınıfa anlatılan konuları içeren bir eğitim kitapçığı verilmiştir. Eğitimde düz anlatım, soru-cevap, demonstrasyon, gösterip yaptırma, beyin fırtınası yöntem ve teknikleri kullanılmıştır.

8. Verilerin Değerlendirilmesi

Elde edilen veriler, bilgisayarda tekrarlı ölçümlerde varyans analizi testi uygulanarak değerlendirilmiştir.

Bulgular

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine bakıldığında (Tablo 1); yaş ortalamaları 13.0 ± 0.4 yıldır. % 54.4'ü kız, % 45.6'sı erkektir. Öğrencilerin % 67.8'i daha önce ilk yardım eğitimi almıştır. Öğrencilerin çoğu (% 82), okula gelen sağlık görevlilerinden eğitim aldıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin eğitim öncesi ve eğitim sonrası ilk yardım bilgi puan ortalamaları Tablo-2'de gösterilmiştir. Öğrencilerin, eğitim öncesi ilk yardım bilgi puan ortalaması 51.3 ± 10.8 , eğitimden iki hafta sonra 73.7 ± 13.8 , eğitimden iki ay sonra 69.9 ± 14.8 'dir. Tekrarlı ölçümlerde tek yönlü varyans analizi sonucunda, üç ölçüm arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$).

Söz konusu farkın hangi ölçümden kaynaklandığını belirlemek amacıyla Bonferroni ileri analizi uygulanmıştır.

Öğrencilerin eğitim öncesi ilk yardım bilgi puan ortalamaları (51.3 ± 10.8) ile eğitimden iki hafta sonraki ilk yardım bilgi puan ortalamaları (73.7 ± 13.8) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($p = 0.00$).

Öğrencilerin eğitim öncesi ilk yardım bilgi puan ortalamaları (51.3 ± 10.8) ile eğitimden iki ay sonraki ilk yardım bilgi puan ortalaması (69.9 ± 14.8) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($p = 0.000$).

Öğrencilerin eğitimden iki hafta sonraki ilk yardım bilgi puan ortalamaları (73.7 ± 13.8) ile eğitimden iki ay sonraki ilk yardım bilgi puan ortalamaları (69.9 ± 14.8) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($p = 0.016$).

Tartışma

Araştırmada, öğrencilerin eğitim öncesi ile eğitimden iki hafta ve iki ay sonraki ilk yardım bilgi düzeyleri karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin eğitim öncesi ilk yardım bilgi puanlarının ortalaması 51.3 ± 10.8 , eğitimden iki hafta sonra ilk yardım bilgi puanlarının ortalaması 73.7 ± 13.8 , eğitimden iki ay sonra ilk yardım bilgi puanlarının ortalaması 69.9 ± 14.8 ' dir (Tablo-2). Üç ölçüm arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($F = 124.499$, $p < 0.05$).

Öğrencilerin eğitimden iki hafta sonra ilk yardım bilgi puanlarının ortalaması 51.3 ± 10.8 'den 73.7 ± 13.8 'e yükselmiştir. İlk yardım bilgi puanındaki bu artış istatistiksel olarak anlamlı olması ($p < 0.05$) ilk yardım konusunda bilgi puanının verilen eğitimle yükseldiğini göstermektedir.

Çimen (1999) ilk yardımla ilgili yazı ve resimler gösterilerek 45 dakikalık eğitim alan ilköğretim öğrencilerinin ilk yardım bilgi puanlarında anlamlı bir artış olduğunu saptamıştır.

Tauscher (1996) iki saatlik ilk yardım eğitimi alan ilköğretim öğrencilerinin post-test puanlarının anlamlı olarak pre-test puanlarından yüksek olduğunu, kontrol grubunda ise bunun aksine post-test puanlarının daha düşük olduğunu tespit etmiştir.

Engeland vd. (2002) ilkyardım konuları ile ilgili teorik bilgi verme, teorik bilgiye paralel olarak kritik ve acil bir durumu kontrol altına almanın önemini anlatıldığı video kaseti izletme ve eğitimcilerin manken üzerinde teknikleri uygulayarak göstermesinden oluşan bir ilk yardım eğitimi programına katılan öğrencilerin ilk yardım bilgi ve becerilerinde kontrol grubundaki öğrencilere göre daha anlamlı değişikliklerin olduğunu tespit etmiştir.

Öğrencilerin eğitimden iki ay sonraki ilk yardım bilgi puanlarının ortalaması, 51.3 ± 10.8 'den 69.9 ± 14.8 'e yükselmiştir. Eğitimden iki ay sonra eğitim öncesine göre ilk yardım bilgi puan ortalamalarındaki bu artışın istatistiksel olarak anlamlı olması ($p < 0.05$), eğitimin öğrencilerin ilk yardım bilgi düzeyini artırdığını ve eğitimin etkisinin sürdüğünü göstermektedir.

Frederick vd. (2000), eğitim programına katılan ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin eğitimden beş ay sonra bir senaryo yardımı ile bilgi ve becerilerini değerlendirmesinde, eğitim alan grubun temel yaşam desteği becerilerinin ve ilk yardım bilgilerinin kontrol grubundan daha iyi olduğunu tespit etmiştir.

Lubrano vd. (2005) pediatrik simulatorler kullanılarak 45 dakikadan oluşan 17 modüllük bir kurs alan ilköğretim öğrencilerinin ilk yardım puanlarının kurs alan öğrencilerden daha yüksek olduğunu ve eğitim alan öğrencilerin eğitimden bir ay sonra bilgilerinin hala akılda kaldığını saptamıştır.

Öğrencilerin eğitimden iki ay sonra ilk yardım bilgi puan ortalamaları, eğitimden iki hafta sonraki ilk yardım bilgi puan ortalaması olan 73.7 ± 13.8 'den 69.9 ± 14.8 'e düşmüştür ($p < 0.05$).

Ağralı (2002) lise öğrencileri ile yaptığı çalışmasında, iki saatlik ilk yardım eğitimi alan öğrencilerin ilk yardım bilgi düzeylerini eğitim öncesi, eğitimden iki hafta sonra ve eğitimden üç ay sonra incelemiştir. Eğitimden iki hafta sonraki bilgi puanlarıyla eğitimden üç ay sonraki bilgi puanları arasında % 3 oranında istatistiksel olarak anlamlı bir düşüş olduğunu saptamıştır ve bilgi düzeyindeki bu düşüşü eğitimin sürekliliğinin olmaması ile ilişkilendirmiştir.

Çalışmada öğrencilerin eğitimden iki ay sonraki ilk yardım bilgi puan ortalamalarının, eğitimden iki hafta sonraki puan ortalamalarına göre anlamlı derecede düşmesi, zaman faktörüne bağlı olarak unutmadan kaynaklanmış ve bilginin pekişmemesi beceri ile ilişkilendirilmemiş olması ile açıklanabilir.

Öğrencilerin daha önce ilk yardım dersi almalarına karşın eğitim öncesi bilgi düzeylerinin düşük olması da eğitimin sürekli olması gerektiğini doğrulamaktadır.

Sonuçlar

- Öğrencilerin eğitim öncesi ilk yardım bilgi puanlarının ortalaması 51.3 ± 10.8 , eğitimden iki hafta sonraki ilk yardım bilgi puanlarının ortalaması 73.7 ± 13.8 , eğitimden iki ay sonraki ilk yardım bilgi puanlarının ortalaması 69.9 ± 14.8 'dir. Üç ölçüm arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F = 124.499$, $p = 0.000$).

Yapılan Bonferroni ileri analizine göre;

- Öğrencilerin eğitimden iki hafta sonraki ilk yardım bilgi düzeyleri (73.7 ± 13.8) eğitim öncesine (51.3 ± 10.8) göre istatistiksel olarak anlamlı derecede artmıştır. ($p = 0.000$).
- Öğrencilerin eğitimden iki ay sonraki ilk yardım bilgi düzeyleri (69.9 ± 14.8) eğitim öncesi ilk yardım bilgi düzeylerine (51.3 ± 10.8) göre istatistiksel olarak anlamlı derecede artmıştır ($p = 0.000$).
- Öğrencilerin eğitimden iki ay sonraki ilk yardım bilgi düzeyleri (69.9 ± 14.8) eğitimden iki hafta sonraki ilk yardım bilgi düzeylerine (73.7 ± 13.8) göre istatistiksel olarak anlamlı derecede düşmüştür ($p = 0.016$).

Öneriler

- **Verilen ilk yardım eğitimi öğrencilerin bilgi düzeyini anlamlı olarak yükselttiğinden;** ilköğretim öğrencilerinin ilk yardım bilgi düzeyini artırmak için ilk yardım konusunda eğitim verilmesi,
- **Araştırmada ilk yardım eğitiminden iki ay sonra, eğitimden iki hafta sonraki bilgi düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir düşüş olduğundan;** ilköğretim öğrencilerine verilecek ilk yardım eğitiminin sürekli ve düzenli olması,
- Öğrencilere ilk yardım konusunda verilen eğitimin, becerilerine nasıl yansıdığını belirlemek amacıyla beceri düzeylerini inceleyen çalışmaların yapılması,
- Çalışmanın sonuçları yedinci sınıf öğrencilerine genellenebileceği için, sonraki çalışmaların farklı sınıf düzeylerinde de yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Abernethy L, Macauley D, McNally O, McCann S. (2003). Immediate Care of School Sport Injury. **Injury Prevention**, No:9, pp.270-273.
- Ağralı S. (2002). **Ankara Kalecik Lisesi Öğrencilerinin İlk Yardım Bilgi Düzeyi ve Uygulanan İlk Yardım Eğitiminin Bilgi Düzeylerine Etkileri**. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Akın A, Hodoğlugil N, Oktay Koçoğlu G. vd. (2000). Altındağ Merkez Sağlık Ocağı Bölgesi'ndeki Beş İlköğretim Okulunda Okul Sağlığı Uygulamalarının Değerlendirilmesi. **Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni**, Temmuz; Cilt:21, Sayı:3.
- Aksayan S, Emiroğlu ON. (2002). Araştırma Tasarımı. in: Erefe İ, editör. **Hemşirelikte Araştırma. İlke Süreç ve Yöntemleri**. Birinci Baskı, İstanbul, HEMAR-G Derneği.
- Bakar C, Özkan S, Aygün R. (2002). Ankara'da Bir İlçe Merkezindeki Üç İlköğretim Okulunda 6,7 ve 8. Sınıflardaki Öğrencilerin İlk Yardım Konusundaki Eğitim İhtiyaçlarının Saptanması. **8. Ulusal Halk Sağlığı Kongre Kitabı**: ss:780-785, 23-28 Eylül 2002, Ankara.
- Baysal SU. (2003). Okul ve Adölesan Sağlığı. **II. Ulusal Ana Çocuk Sağlığı Kongre Kitabı**: ss:131-132, İstanbul.
- Croghan E, Johnson C. (2004). Occupational Health and School Health: A natural Alliance?. **Journal of Advanced Nursing**, Vol:45, No:2.
- Çimen S, Balcı S. (1999). Beykoz İlçesinde İlköğretim Okullarında Kazalardan Korunma ve İlk Yardım Bilgisinin Gelişimi. **İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları**. ss.181-182.
- Ege R. (1999). Kaza, **Hastalık ve Yaralanmalarda İlk ve Acil Yardım**. Üçüncü Baskı. Ankara, Türk Hava Kurumu Basımevi.
- Engeland A, Roysamb E, Smedslund G, Sogaard, AJ. (2002). Effects of First-aid Training in Junior High Schools. **Injury Control and Safety Promotion**. Vol:9, No:2, ss.99-106.
- Frederick K, Bixby E, Orzel MN, Stewart-Brown, S, Willett, K. (2000). An Evaluation of the Effectiveness of the Injury Minimization Programme for Schools (IMPS). **Injury Prevention**. No:6 ss.92-95.
- Güler Ç, Çobanoğlu Z. (1994). **Kazalar ve Önlenmesi**. Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü. Birinci Basım, Ankara.
- Hazinski MF, Markenson D, Neish S. et al. (2004). Response to Cardiac Arrest and Selected Life-Threatening Medical Emergencies. The medical Emergency Response Plan for Schools a Statement for Healthcare Providers, Policymakers, School Administrators, and Community Leaders. **Circulation**. Vol:1, No:20, ss.278-291.,
- Herkes İçin Sağlık Hedefleri 2000**. Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesi Ofisi. ss:19-20. Ankara.
- Hohenhaus SM. (2001). Pediatric Emergency Preparedness in Schools: A Report from the 2001 Southeastern Regional EMSC Annual Meeting. **Journal of Emergency Nursing**. Vol:27, No:4, pp.353-356.
- <http://www4.gantep.edu.tr/~da23635/egitim>. Kazalar İlk Yardım ve Hemşirelik. Gaziantep Üniversitesi. Erişim Tarihi:25.11.2004.
- İnanç DÇ. (2001). Çocukluk Çağı Yaralanmalarında Davranışsal Belirleyiciler Neyi Gösteriyor. **Klinik Çocuk Formu**. Cilt:4, Sayı:2, ss.6-11.
- Kılıç M. (1993). Çocukluk Kazalarına Epidemiyolojik Yaklaşım. **Ege Üniversitesi HYO Dergisi**. Cilt:9, Sayı:1, ss.55-64.
- Kıran S, Şemin S, Ergör A. (2001). Kazalar ve Toplum Sağlığı Yönünden Önemi. **Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi**. Cilt:10, Sayı:2, ss.12-15.
- Lubrano R, Romero S, Scoppi P e.t.al. (2005). How to Become an Under 11 Rescuer: a Practical Method to Teach First Aid to Primary School Children. **Resuscitation**.No:64, pp.303-307.
- Öncel S. (1999). **Okul Sağlığı Hemşirelik Hizmetlerinin Öğrencilerin Sağlık ve Başarı Durumuna Etkisinin İncelenmesi**. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi. İzmir.
- Özcebe H, Aslan D, Burçin A. vd. (2001). Sincan İmam Hatip Lisesi 1. Sınıf Öğrencilerinde Kazaların Görülme Sıklığı. **Çocuk Formu**. Cilt: 4, Sayı:2, ss. 13-20.

- Özdamar K. (2002). **Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi-2**. 4.Baskı, Eskişehir, Kaan Kitabevi.
- Öztürk MC, Dicle A, Yıldırım Sarı H, Bektaş M. (2004). Okul Dönemindeki Çocukların Sağlık Durumlarının Belirlenmesi. **Millî Eğitim Dergisi**. Yaz 2004 S.163, ss.156-167.
- Pekcan H. (1997). Okul Sağlığı, in: Bertan M, editor. **Halk Sağlığı Temel Bilgiler**. Ankara, Güneş Kitabevi, ss: 210-224.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (1992). 1.Ulusal Sağlık Kongresi. Çalışma Grupları Raporları. **Kazalar İlk ve Acil Yardım Grubu Raporu**, Ankara, ss:281-284,
- Tauscher VA. (1996). **First Aid And Emergency Preparedness For Elementary School Children**. In Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Master of the Science in Nursing. The Faculty of Pacific Luthern University.
- Uray T, Lunzer A, Ochsenhofer A. et. al. (2003). Feasibility of Life-Supporting First- Aid (LSFA) Training as a Mandatory Subject in Primary School. **Resuscitation** November. Vol;5, No; 2, pp.211-220.
- Vaizoğlu S, Evcı D, Kapısız E. vd. (2003). İlköğretim Öğrencilerinin Temel İlk Yardım Bilgi Düzeyinin Değerlendirilmesinde Soru Tekniğinin Etkisi. **Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi**. Cilt:12, Sayı:6, ss: 227-230.
- Wainwright P, Thomas J. (2000). Health Promotion and the Role of the School Nurse: A Systematic Review. **Journal of Advanced Nursing**. Vol:32, No;5, pp.1083-1091.

Tablo-1: Öğrencilerin Bazı Sosyo-Demografik Özellikleri (N=90)

Özellikler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kız	49	54.4
Erkek	41	45.6
İlk yardım eğitimi alma durumu (müfredat programı dışında)		
Evet	61	67.8
Hayır	29	32.2
İlk yardım eğitiminin nereden/kimden alındığı (N=61)		
Okul (Sağlık görevlileri tarafından)	50	82.0
Televizyon- Radyo	8	13.1
Diğer (Kitap, sağlık personeli ebeveyn)	3	4.9
Yaş*	13.0 ± 0.4	

* Yaş ortalama olarak verilmiştir.

Tablo-2: Öğrencilerin Eğitim Öncesi ve Sonrası İlk Yardım Bilgi Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçüm Zamanı	n	$\bar{X}$	SS
Eğitim Öncesi	90	51.3	10.8
Eğitimden İki Hafta Sonra	90	73.7	13.8
Eğitimden İki Ay Sonra	90	69.9	14.8

EFFECT OF FIRST AID TRAINING GIVEN ONTO ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS' KNOWLEDGE LEVEL

Betül BAKIR*

Candan ÖZTÜRK**

Abstract

The study that a semi-experimental, was performed to expose the effect of first aid training given onto elementary school students' knowledge level about the subject.

The study was performed onto 90 students they are studying in Elementary Schools of Başöğretmen Atatürk and Asil Nadir in constitution of Ministry of Education. It was used a questionnaire of first aid that improved by the researcher although beeing agree with the expert.

It was given the first aid training onto students during two hours (90 minutes). The data collected thorough the questionnaire that was applied three times as before training and two weeks later and two months later than the training. The data obtained, evaluated by the test of variance analysis with repeated measurements on the computer. Mean of first aid knowledge point of the students are as follows, 51.3 ± 10.8 before training, 73.7 ± 13.8 two weeks later than date of the training given and 69.9 ± 14.8 two months later than date of the training given. The differences between the three measurements are found meaningful as statistically as a result of the repeated measurements ($p < 0.05$).

Key Words: First aid, first aid training, school health, school nursing, student of elementary school

* Ass.; Dokuz Eylül University, School of Nursing, Department of Child Health and Disease Nursing

** Ass. Prof.; Dokuz Eylül University, School of Nursing, Department of Child Health and Disease Nursing